

діянь, передбачених складом злочину ст. 203¹ КК повинна будуватися як з врахуванням теорії кримінального права, так і реалій, які панують у суспільстві, а тому потребує подальшого вдосконалення.

УДК 343.346

В.В. Віскунов

■ **КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
СУБ'ЄКТА СКЛАДУ ЗНИЩЕННЯ, ПІДРОБКИ
АБО ЗАМІНИ НОМЕРІВ ВУЗЛІВ
ТА АГРЕГАТИВ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ**

У статті дається кримінально-правова характеристика суб'єкта складу знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу.

Ключові слова: *знищення, підробка, заміна, склад злочину, суб'єкт злочину, суспільна небезпечність, транспортний засіб, ідентифікаційний номер.*

В статье дается уголовно-правовая характеристика субъекта состава уничтожения, подделки или замены идентификационных номеров транспортного средства.

Ключевые слова: *уничтожение, подделка, замена, состав преступления, субъект преступления, общественная опасность, транспортное средство, идентификационный номер.*

This article gives a criminal characteristic of criminal composition destruction, falsification or substitution identification numbers of vehicle.

Key words: *destruction, falsification, substitution, components of crime, criminal, public danger, vehicle, identification number.*

Одним із важливих елементів складу злочину є суб'єкт злочину, тому правильне розуміння поняття і встановлення його ознак буде запорукою законності при застосуванні заходів кримінальної відповідальності за знищення, підробку або заміну ідентифікаційних номерів транспортного засобу. І навпаки, відсутність суб'єкта злочину, як необхідного елемента у системі складу злочину, буде означати відсутність складу злочину, а також матеріальної підстави кримінальної відповідальності.

Зауважимо, що у науці кримінального права поняття "суб'єкт злочину" є недостатньо дослідженим. Загальні питання суб'єкта складу злочину досліджував майже кожний вітчизняний та зарубіжний вчений у галузі кримінального права. Деякі питання суб'єкта складу знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів висвітлювалися такими вітчизняними та зарубіжними вченими, як П.П. Андрушко, Ю.В. Баулін, Л.О. Букалєрова, В.І. Борисов, В.К. Глістін, В.К. Гришук, С.Б. Гавриш, О.М. Костенко, В.Н. Кудрявцев, А.В. Лєсних, В.А. Мисливий, В.В. Сташиш, А.Р. Саруханян, В.Я. Тацій, Є.В. Фєсенко, С.С. Яценко, та інші. Проте, по-

няття суб'єкта складу знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу (як і склад аналізуемого злочину), на монографічному рівні в Україні не досліджувався.

Так, згідно ч. 1 ст. 18 КК України, суб'єктом злочину визнається фізична осудна особа, що вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наступати кримінальна відповідальність¹. Це означає, що обов'язковими ознаками загального суб'єкта будь-якого складу злочину є фізична особа, осудність та вік, з якого настає кримінальна відповідальність. Суб'єкт складу знищення, підробки або заміни ідентифікаційних номерів транспортного засобу також повинен мати ознаки, що характеризують загального суб'єкта злочину.

Відзначимо, що судово практика притягнення осіб до кримінальної відповідальності за ст. 290 КК України не характеризується високим ступенем розповсюдженості. Проте, аналіз досліджених нами обвинувальних вироків Верховного Суду України та інших судів України за ст. 290 КК України свідчить про те, що у всіх випадках до кримінальної відповідальності за ст. 290 КК України притягувалися тільки особи чоловічої статі, вік яких складав 20-29 років (85,7%), 30-49 років (14,2%); особи, що вчинили злочин, передбачений ст. 290 КК України мали переважно середню освіту та були громадянами України (95,2%); за національністю були українцями (95,2%) і мали безробітний статус (80,9%). У (4,7%) випадках знищення, підробку або заміну ідентифікаційних номерів транспортного засобу було вчинено неосудною особою. Крім того, у (9,5%) випадках особи, котрі притягувалися до кримінальної відповідальності за ст. 290 КК України вчинили рецидив цього злочину, тобто мали судимість за ст. 290 КК України.

На наш погляд, така характеристика осіб, що вчинили злочин, передбачений ст. 290 КК України пояснюється тим, що знищення, підробка або заміна ідентифікаційних номерів транспортного засобу вимагає фізичних зусиль і відноситься до так званих "чоловічих" злочинів. Для вікової групи 25-29 років вчинення злочину здійснюється саме у період найбільшої криміналізації цих осіб. Наявність у осіб, які вчинили розглядааний злочин середньої освіти означає те, що зазначені особи мають недостатні знання про технологію нанесення ідентифікаційних номерів транспортного засобу, завдяки чому, у них виникала впевненість у швидкому і безкарному здійсненні злочинного наміру. Вчинення досліджуваного злочину громадянами України й українцями свідчить про низький рівень правової культури серед населення і наявність правового нігілізму.

¹ Кримінальний кодекс України: за станом на 7 липня 2010 р. / Верховна Рада України - Офіц. вид. - Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 25. - Ст. 131.

Мета до збагачення осіб, які вчиняли злочин, передбачений ст. 290 КК України обумовлена вчиненням аналізуемого злочину саме безробітними особами. Вчинення особами рецидиву злочину свідчить про недосконалість складу злочину та кримінальної відповідальності за ст. 290 КК України, що не забезпечує виправлення засудженого і попередження вчинення нових злочинів.

Зауважимо, що кримінальна відповідальність за повторність знищення, підробки або заміни ідентифікаційних номерів транспортного засобу існувала раніше і була передбачена у ч. 2 ст. 194-1 КК України 1960 р. Повторність як кваліфікуюча ознака аналогічного злочину також передбачена і у зарубіжному кримінальному законодавстві, наприклад у ч. 2 ст. 381 КК Республіки Беларусь.

На думку В.А. Мисливого, суб'єктом складу знищення, підробки або заміни ідентифікаційних номерів транспортного засобу може бути осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла шістнадцятирічного віку¹.

Як вважає А.В. Лесних, суб'єктом підробки або знищення ідентифікаційного номера, номера кузова, шасі, двигуна може бути будь-яка фізична осудна особа, що досягла шістнадцятирічного віку, незалежно від фактичного статусу транспортного засобу. Вирішальним для визнання винного суб'єктом розгляданого злочину, передбаченого у ст. 326 КК РФ, є факт вчинення підробки, знищення номерів або збуту транспортного засобу із завідомою підробкою ідентифікаційного номеру, номеру кузова, шасі, двигуна, державного реєстраційного знаку².

Однак, на наш погляд, коли йдеться про характеристику суб'єкта складу знищення, підробки або заміни ідентифікаційних номерів транспортного засобу, більш коректно говорити про правовий статус суб'єкта злочину щодо транспортного засобу, ідентифікаційні номери якого піддаються знищенню, підробці або заміні. Ознаки суб'єкта складу знищення, підробки або заміни ідентифікаційних номерів транспортного засобу, що передбачені законом утворюють склад зазначеного злочину і впливають на його кваліфікацію. Наявність же або відсутність у суб'єкта злочину права власності або інших майнових прав на транспортний засіб, ідентифікаційні номери якого піддаються знищенню або підробці визначає

¹ Див.: Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: Монографія / Мисливий В.А. - Дніпропетровськ: юрид. акад. мін-ва внутр. справ, 2004. - С. 89.

² Лесних А.В. Расследование подделки или уничтожения идентификационного номера транспортного средства: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.09 / Лесных Андрей Владимирович. - Краснодар, 2001. - С. 53 - 54.

правову належність зазначеного транспортного засобу. У даному випадку, можна твердити лише про цивільно-правовий статус суб'єкта злочину, передбаченого ст. 290 КК України, що також визначає і належність транспортного засобу на якому підробляються ідентифікаційні номери. Зокрема, про наявність у суб'єкта злочину права власності або права володіння та керування транспортним засобом, або взагалі про відсутність зазначених прав і незаконне володіння та експлуатацію транспортним засобом. З цього випливає, що суб'єкт злочину, передбаченого у ст. 290 КК України може знищити, підробити або замінити ідентифікаційні номери як на власному транспортному засобі, так і на іншому чужому транспортному засобі, у тому числі і на злочинному транспортному засобі, що не буде впливати на кваліфікацію досліджуваного злочину. Проте, зазначена обставина може бути прийнята до уваги судом при кваліфікації також інших злочинів і призначені покарання.

Зроблений висновок також відповідає і чинному кримінальному законодавству. У диспозиції ст. 290 КК України законодавець не конкретизує положення про те, кому саме має належати транспортний засіб, тобто не описує особливих ознак суб'єкта досліджуваного злочину. Також, відсутня пряма вказівка на правовий статус транспортного засобу. На наш погляд, це означає, що у диспозиції ст. 290 КК України транспортний засіб може правомірно належати винній особі на праві власності або на праві управління чи розпорядження ним як уповноваженій особі (за окремим дорученням або тимчасовим реєстраційним талоном), а може правомірно належати іншим особам і неправомірно перебувати у володінні та експлуатації винної особи як злочинний транспортний засіб.

Таким чином, на наш погляд, суб'єкт складу знищення, підробки або заміни ідентифікаційних номерів транспортного засобу є загальний, будь-яка фізична осудна особа, яка до вчинення злочину досягла шістнадцятирічного віку. Відсутність хоча б однієї з цих ознак (фізичної особи, осудності, або віку кримінальної відповідальності) виключає суб'єкта як елемент складу знищення, підробки або заміни ідентифікаційних номерів транспортного засобу, а, отже, виключає склад злочину і кримінальну відповідальність за ст. 290 КК України.

На основі викладеного, пропонуємо також визнати повторність кваліфікуючою ознакою складу знищення, підробки або заміни ідентифікаційних номерів транспортного засобу і встановити у ч. 2 ст. 290 КК України кримінальну відповідальність за повторність досліджуваного злочину.

Висвітлені питання безсумнівно не є вичерпними, але сподіваємось, що можуть бути мотивацією для пошуку нових ідей у дослідженні проблематики суб'єкта складу знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу.

Використана література:

1. Кримінальний кодекс України: за станом на 7 липня 2010 р. / Верховна Рада України – Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.

2. Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: Монографія / Мисливий В.А. – Дніпропетровськ: юрид. акад. мін-ва внутр. справ, 2004. – 380 с.

3. Лесних А.В. Расследование подделки или уничтожения идентификационного номера транспортного средства: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.09 / Лесных Андрей Владимирович. – Краснодар, 2001. – 211 с.

УДК 343.14(477)

В.В. Юсупов

СУБ'ЄКТИ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ

У статті здійснено аналіз наукових підходів до класифікації суб'єктів доказування, запропоновано шляхи вирішення проблеми диференціації відповідних учасників кримінального процесу.

Ключові слова: наукова класифікація, критерії класифікації, суб'єкти доказування, повноваження суб'єктів доказування.

В статье проанализированы научные подходы к классификации субъектов доказывания, предложены пути решения проблемы дифференциации соответствующих участников уголовного процесса.

Ключевые слова: научная классификация, критерии классификации, субъекты доказывания, полномочия субъектов доказывания.

In the article it is analyzed the scientific approaches to the classification of subjects of proof. It is offered the ways of problem decision concerning to differentiation of particular participants of criminal trial.

Key words: scientific classification, criteria of classification, subjects of proof, powers of subjects of proof.

Класифікація у загальному плані – це розподіл предметів будь-якого роду на взаємопов'язані класи залежно від найсуттєвіших ознак, що характерні предметам даного роду і відрізняють їх від інших. При цьому кожний клас у системі посідає визначене постійне місце і, у свою чергу, поділяється на підкласи [1, с. 248]. Будь-яка класифікація відображає закономірності розвитку класифікованих об'єктів, тим самим вона висвітлює зв'язки між досліджуваними об'єктами.

Наукова класифікація – це особливий випадок застосування логічної операції поділу обсягу поняття відповідно до ознак, властивих об'єктам пізнання певного роду, що відрізняють їх від об'єктів (предметів, явищ) іншого роду. Ознаки, за якими здійснюється класифікація, мають бути